

RUSZIN NÉPBALLADÁK

AZ ÁLRUHÁBAN CSÁBÍTÓ KIRÁLY

*Az anyóka földet szántott,
Jött a király, elé állott:
– Árucl el, anyó a módját,
hogy kapjam meg szép Hanuszját?
– Öltözz selyembe, brokátba,
karmazsin szín csizmácskába,
s menj végig a piactéren,
mint messze földről jött dáma.
Úgy kopogj be a kovácshoz,
kérjél szállást éjszakára.*

*– Jó kovács, áldás házadra!
Van-e szállásod számomra?
– Szállást neked én hogy adjak,
mikor sohasem láttalak?
– Morvaföldről jött házaló
vagyok én, nem holmi csaló.
Portékámat a vásárra
előreküldtem Prágába.*

*– Nosza, Hancsa, vedd az ágyat,
az úrnő lesz hálótársad.
– Nekem ily hálótárs nem kell,
aki csak néz sóvár szemmel.
– Annyi baj legyen, hadd nézzen,
csak vigyázz: meg ne igézzen.*

*Éjfél sem múlhatott talán,
segítségért kiált a lány.
Fél éve járt itt a csaló,
s Hancsa hasa mint a hordó.*

*Így járt szegény, pont egy éve,
s fiúcskát tart az ölébe.'*

*Fiacskáját ringatgatja,
dalol néki, úgy altatja.
„Tente-tente, kicsi szentem,
csak te vigasztalhatsz engem.
Ne emlékeztess apádra,
a csaló lengyel királyra.”*

AZ ELÁTKOZOTT FÉRJ

*Útra készült Iván gazda,
felesége megátkozta:
– Ameddig lát, mindig menjen,
sehová meg ne érkezen,
lova váljék kőhalommá,
éles kardja gyalogúttá,
prémkucsmája puha zsombék,
kék dolmánya mező legyen,
őt magát meg a mezőben,
ha az Isten meg nem szánná,
változtassa jávorfává!*

*Sarló alá ért az árpa,
megy az asszony a határba,
de a nagy ég magasából
villám vagdos, dől a zápor.
Fut mindjárt a jávorfához:
– Sűrűlombú jávorfácska,
lombos ágad bocsásd alá,
megázik a két kis árva.
– Ne mondj engem jávorfának,
apja vagyok az árváknak.*

*Emlékezz rá, szép hitvesem,
mit kívántál egykor nekem:*

*„Amíg látok, mindig menjek,
sehová meg ne érkezzek,
válték lovam kőhalommá,
éles kardom gyalogúttá,
jó prémkucsmám puha zsembék,
kék dolmányom mező legyen,
én szegény meg a mezőben,
ha az Isten meg nem szánna,
legyek az ő jávorfája!”*

AZ ANYA ELÁTKOZZA FIÁT

*Feljött piros pünkösd napja,
fiát anyja megátkozta.
Rossz fiának azt kívánta,
erdő legyen a hazája.
– Vinné el végre az ördög
Minél beljebb az erdőbe,
változzál ott jávorfává,
a lovad meg kősziklává!*

*Hogy ez történt, pont egy hete,
Megsajdult az anya szíve.
– Jaj, Istenem, jó Istenem,
A fiamat hol lelhetem?
Tán a lwovi nagy vásárba'
akadhatnék a nyomára.*

*El is indult szegény sírva
egyik boltból a másikba,
jöttek, mentek ott a népek,
mindenkire rá-ránézett.*

*És amint leszállt az este,
fiát tovább nem kereste.
Útját hazafelé vette,
s megindult az ég felette.*

*Bemenekiült az erdőbe,
megállt egy jávor tövébe',
s így sóhajtott: – Én Istenem,
ez a fa mily kedves nekem,
apró ágainak selyme,
mintha fiam haja lenne,
levelének az alakja
tisztára fiamnak ajka!*

*– Ej, kegyetlen szívű anyám,
nekem az erdő a tanyám,
házaddal már nem cserélem,
nem kell megosztanod vélem.
Eredj, lásd el a jószágot,
mert fiad már úgysem látod.
Itt maradok büszkén állva,
A lovam meg kővé válva.*

Vári Fábíán László fordításai

JEGYZETEK:

1. **A álruhában csábító király** – (O. I. Dej – A. J. Jaszencsuk : Balladák, – Szerelem és házasságon kívüli szerelmi kapcsolatok. Naukova Dumka, Kijev, 1987. I. k., 337. old.) Novellisztikus románc. Fegyir Kolessza gyűjtötte a lemáfköldi ruszinok közt, egy változata szerepel V. Hnatyuk bácskerezstúri gyűjteményében is.

2. **Az elátkozott férj** – (O. I. Dej – A. J. Jaszencsuk: Balladák – Családi kapcsolatok. Naukova Dumka, Kijev, 1988. II. k. 74. old.) A közlés V. Hnatyuknak az 1834-1882 közötti folklorgyűjteményekből készített jegyzetei alapján történt. Mindössze négy, a XIX. sz. elejéről–közepéről való ukrán változata ismert.

3. **Az anya elátkozza fiát** – (J. Holováckij: Národnije pesznyi hálickoj i uhorszkoj Ruszi. (Galíciai és magyar-orosz népdalok), II. k. Moszkva, 1878., 712-713. o.) Az előző típus (a jó ember elvesztése) verziója. A fává átkozott férj vagy fiú menedéket ad rossz hozzátartozójának az esőben. Egyéb változatairól nincs tudomásunk.